Prvočinitel
Ladislav Hejdánek
This is a part of the original document:
2008
jedná se o část původního dokumentu:
2008

- myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 29. 12. 2008
- philosophical diary – record, Czech, origin: 29. 12. 2008

Prvočinitel

V češtině máme docela pěkné (asi dost pozdě vytvořené) slovo „prvočinitel“, zřetelně poukazující k nějakému „činiteli“, který je „první“, tj. který předchází všem činitelům dalším. Jinak řečeno, „činitelů“ je mnoho, ale některý z nich (eventuelně některé z nich, pokud jich je víc) je (jsou) „prvnější“, „priornější“, „původnější“, snad základnější, protože je (jsou) základem těch dalších. Do běžné fráze přešlo i „rozkládat nebo rozložit něco na prvočinitele“. Slovo samo znamená cosi podobného jako řecké ATOMOS, nebo jeho latinský protějšek „individuum“, ale jeho pozoruhodnost spočívá v tom, že těmto nejmenším „částečkám“ připisuje aktivitu, činnost, činorodost. Aktivitu můžeme připisovat jen nějakému subjektu; proto prvočinitele můžeme chápat jako jakýsi druh prvotního, počátečního „subjektu“, jakéhosi „pra-subjektu“ nebo „proto-subjektu“ – a ten proto musí pro nás znamenat jeden ze základních problémů. Každá změna je jakýsi druh „pohybu“ (v původním, zejména pak aristotelském smyslu, tedy vůbec ne v redukovaném smyslu „místního pohybu), a ten musí být založen buď na nějaké akci, aktu, aktivitě, a tedy musí být vyvolán nějakým subjektem, anebo je pouze setrvačným pokračováním nějakého staršího, předchozího pohybu (a eventuelně až k nějakému původnímu pohybu, vyvolanému subjektem založenou akcí). Počátkem všech pohybů tedy vposledu musí být aktivita nesčíslných protosubjektů, bez níž by nebylo ničeho, zejména pak žádného pohybu „vpřed a výš“, tedy „vývoje“ k událostem a subjektům vyšších a vyšších úrovní. Jak k onomu procesu „centrokomplikace“ dochází, je samotněným problémem, jímž je třeba se zabývat, ale základním problémem je primordiální aktivita, která stojí u základu veškerého pohybování, veškerých proměn. A tato primordiální aktinia musí být připisována primordiálním subjektům, tj. právě prvočinitelům.

(Písek, 081229-2.)